

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
SOLIQ QO'MITASI HUZURIDAGI**

SOLIQ OLIY MAKTABI

**SOLIQQA KIRISH
FANINING O'QUV DASTURI**
(kunduzgi ta'lim shakli)

Bilim sohasi:	400 000	—	Biznes, boshqaruv va huquq
Ta'lim sohasi:	410 000	—	Biznes va boshqaruv
Ta'lim yo'nalishi:	60410300	—	Soliqlar va soliqqa tortish

Toshkent – 2026

Mazkur o'quv dasturi "Soliqlar va soliqqa tortish, buxgalteriya hisobi" fakulteti Kengashining 2026-yil 11 - sintabr 1 -sonli yig'ilish bayoni bilan ma'qullangan.

Mazkur o'quv dasturi Soliq oliy maktabining "Ixtisoslik fanlari" kafedrası tomonidan taqdim etilgan (kafedraning 2026-yil 7 - sintabridagi 7 -sonli yig'ilish bayoni).

Tuzuvchilar:

X. Zaripov – PhD, dotsent, Soliq oliy maktabining "Ixtisoslik fanlari" kafedrası dotsenti.

A. Fayziyev – Soliq oliy maktabining "Ixtisoslik fanlari" kafedrası katta o'qituvchisi.

Taqrizchilar:

Sh. Rajapov – i.f.d., dotsent, Soliq oliy maktabining O'quv-uslubiy bo'lim boshlig'i.

Sh. Qiyosov – i.f.d., professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti "Soliq va soliqqa tortish" kafedrası professori.

Kiritildi:

"Ixtisoslik fanlari" kafedrası mudiri

O. Ochilov

Kelishildi:

O'quv ishlari bo'yicha birinchi prorektor

A. Bozorov

1.	Fan ma'lumotlari				
Fan/modul kodi SK1105	O'quv yili 2026-2027	Semestr 1			ECTS -5 Kreditlar
Fan/modul turi Majburiy	Ta'lim tili O'zbek	O'quv rejadagi tartib raqami 60410300- 1.5			Haftadagi dars soatlari 4
Fanning nomi Soliqqa kirish	Jami yuklama (soat)	Auditoriya mashg'ulotlari jami - 60 soat, shundan:			Mustaqil ta'lim (soat)
		Ma'ruza	Amaliy	Lab-ya	
	150	30	30	-	90
					-

2.	Fanning mazmuni
Fanning maqsadi - talabalarga soliqlarning mohiyati, belgilari, obyektiv zarurligi, soliq siyosati, soliq tizimi, soliqqa tortish nazariyalari va amaliyotdagi muammolarni tushunish va ularni hal etish usullarini o'rgatish. Fanning vazifalari – soliqlarning paydo bo'lishi va rivojlanishini, ularning xususiyatlarini, soliq munosabatlari subyektlari faoliyatini o'rganish, soliq elementlari va funksiyalarini o'zlashtirish, soliq turlari va stavkalarini aholi va biznes subyektlariga ta'sirini tahlil qilish, soliq tizimining shakllanish va rivojlanishi hamda iqtisodiy o'sishga ta'siri bilan tanishish.	

3.	Fanni o'zlashtirish uchun zarur boshlang'ich bilimlar
1.	(IQN11210) Iqtisodiyot nazariyasi
2.	(AMAT11210) Amaliy matematika 1,2

4.	Ta'lim natijalari (TN)
	<i>Kasbiy kompetensiyalar:</i>
TN 1	soliqlarning tarixiy kelib chiqish bosqichlari, davlatchilik shakllanishidagi o'rni va ijtimoiy-iqtisodiy evolyutsiyasini tahlil qilish ko'nikmasiga ega bo'lishi kerak;
TN 2	klassik va zamonaviy soliq nazariyalari o'rtasidagi farqlarni ajrata bilish kerak;
TN 3	Soliqning iqtisodiy mazmuni hamda huquqiy tabiatini uyg'un holda talqin qilishi kerak;
TN 4	Soliqlarni turli belgilari bo'yicha ilmiy va amaliy jihatdan tasniflay olishi kerak;

TN 5	soliq elementlarini (soliq solish obyekti, soliq bazasi, soliq stavkasi, soliq davri, soliqni hisoblab chiqarish tartibi, soliq hisobotini taqdim etish tartibi, soliq hisobotini taqdim etish tartibi) aniq bilishi kerak;
TN 6	davlatning makroiqtisodiy siyosatiga mos keluvchi soliq siyosatini mazmunini bilishi kerak;
	Ko'nikmalar:
TN 7	solliqlarning tarixiy kelib chiqish shart-sharoitlarini va jamiyat rivojlanishidagi o'rnini ilmiy jihatdan tushunish ko'nikmasiga ega bo'ladi;
TN 8	solliq elementlari va soliqqa tortish mexanizmining ishlash tartibini o'rganish, hisob-kitob qilish asoslarini tushunadi;
TN 9	solliq munosabatlari subyektlarini aniqlash, ularning huquq va majburiyatlarini qonunchilik doirasida biladi;
TN 10	davlat solliq siyosatining asosiy yo'nalishlarini tahlil qilish va iqtisodiy jarayonlar bilan bog'lay oladi.

5.	Fan mazmuni va mashg'ulotlar shakli:	Soat
	Ma'ruza (M)	30
M1	Solliqlarning vujudga kelishi va ularning jamiyat taraqqiyotidagi o'rne. Solliqlar, solliqqa tortish va solliq munosabatlarining mohiyati. Ilk solliq munosabatlarining paydo bo'lishi. Solliq munosabatlarining rivojlanish jarayoni. Markaziy Osiyoda solliqlarning paydo bo'lishi va rivojlanishi. Arablar va Markaziy Osiyoning boshqa o'rta asr davlatlari hukmronligi davrida amal qilgan solliqlar. Mo'g'il istilochilari davridagi solliqlar. Amir Temur va temuriylar davlatchiligida solliqlar va solliqqa tortish tartiblari. O'zbek xonliklari davridagi solliq munosabatlari. O'zbekiston solliq tizimining shakllanishi va rivojlanish bosqichlari tarixi. [1,2]	2
M2	Umumiy va xususiy solliq nazariyalari. Klassik maktab, A. Smit, D. Rikardo, nazariyalari, Laffer egri chizig'i. Solliqqa tortishning ilmiy asoslarini yaratgan iqtisodiy oqimlar, solliq yukini optimal taqsimlash va solliq stavkalari bo'yicha yondashuvlar.	4
M3	Solliqlarning iqtisodiy va huquqiy talqini. Solliqlarning iqtisodiy mazmuni, davlatning moliyaviy resurslarini shakllantirishdagi o'rne va huquqiy me'yorlar bilan tartibga solinishi. Solliqlarning belgilari. Solliqlarga yuridik ta'rif. [1,2]	4
M4	Solliqlarning funksiyalari va tasniflanishi. Solliqlarning fiskal qayta taqsimlash, nazorat, rag'batlantiruvchi funksiyalari. Solliqlarning tasniflanishi. [1,2]	4

M5	O‘zbekiston Respublikasi soliq tizimi. Soliq tizimining mohiyati va ahamiyati. O‘zbekiston Respublikasi soliq tizimining shakllanish va rivojlanish bosqichlari. O‘zbekiston Respublikasida amaldagi soliqlar va ularning tavsifi. [3,4]	2
M6	Soliq elementlari va soliqqa tortish mexanizmi. Soliq obyekt, soliq bazasi, soliq stavkasi, soliq davri, soliqni hisoblab chiqarish tartibi, soliq hisobotini taqdim etish tartibi, soliqni to‘lash tartibi. Har qanday soliq turining majburiy elementlari va soliq mexanizmining ishlash jarayoni. [1,2,3]	4
M7	Soliq munosabatlarining subyektlari, ularning huquqlari va majburiyatlari. Soliq munosabatlari qatnashchilarining huquqiy maqomi. Soliq to‘lovchi va soliq agentlari. Vakolatli organlar Soliq munosabatlarining subyektlarining davlat va soliq to‘lovchilar oldidagi mas‘uliyati. [1,2,3]	4
M8	Soliq xizmati organlarining tashkil etilishi va faoliyati. Soliq organlari tizimining tuzilmasi, soliq xizmati xodimlarining vakolatlari va soliq to‘lovchilarga xizmat ko‘rsatish tamoyillari. [1,2,3]	2
M9	Soliq nazorati va uning shakllari. Soliq nazoratining shakllari. Soliq tekshiruvlari va soliq monitoringining mazmuni. [2,3,6]	2
M10	Soliq siyosati va uning asosiy yo‘nalishlari. Soliq siyosati tushunchasining mohiyati, maqsadi va vazifalari. Soliq siyosatini amalga oshirishda qonun chiqaruvchi, ijro etuvchi hokimiyat va boshqa organlarining roli. Soliq siyosati konsepsiyasi, strategiyasi va ustuvor yo‘nalishlari.[2,6,7]	2
	Amaliy mashg‘ulot (A)	30
A1	Soliqlarning vujudga kelishi va ularning jamiyat taraqqiyotidagi o‘rni	2
A2	Umumiy va xususiy soliq nazariyalari	4
A3	Soliqlarning iqtisodiy va huquqiy talqini	4
A4	Soliqlarning funksiyalari va tasniflanishi	4
A5	O‘zbekiston Respublikasi soliq tizimi	2
A6	Soliq elementlari va soliqqa tortish mexanizmi	4
A7	Soliq munosabatlarining subyektlari, ularning huquqlari va majburiyatlari	4
A8	Soliq xizmati organlarining tashkil etilishi va faoliyati	2
A9	Soliq nazorati va uning shakllari	2
A10	Soliq siyosati va uning asosiy yo‘nalishlari	2

6	Mustaqil ta'lim topshiriqlari*	90
1	Soliqlarning vujudga kelishi va ularning jamiyat taraqqiyotidagi o'rni	10
2	Umumiy va xususiy soliq nazariyalari	10
3	Soliqlarning iqtisodiy va huquqiy talqini	8
4	Soliqlarning funksiyalari va tasniflanishi	8
5	O'zbekiston Respublikasi soliq tizimi	8
6	Soliq elementlari va soliqqa tortish mexanizmi	10
7	Soliq munosabatlarining subyektlari, ularning huquqlari va majburiyatlari	10
8	Soliq xizmati organlarining tashkil etilishi va faoliyati	8
9	Soliq nazorati va uning shakllari	8
10	Soliq siyosati va uning asosiy yo'nalishlari	10

**Izoh: Fan (modul) yuzasidan talabalar bajaradigan mustaqil ish topshiriqlari variativ tavsifga ega bo'lishi lozim. Mustaqil ish topshiriqlarining 1/3 qismi kichik guruhlarda hamkorlikda ishlash (kooperativlik)ga mo'ljallangan.*

7.	Ta'lim texnologiyalari va metodlari
	> masalalar yechishga asoslangan amaliy ishlarni bajarish; > esse, tezis va maqolalar yozish; > vaziyatli topshiriqlarni (keys-stadi) yechish; > jarayonli-yo'naltirilgan ta'lim; > muhokamalarda ishtirok etish; > kichik guruhlarda ishlash; > loyiha ishi bajarish; > mustaqil ishlarni bajarish; > taqdimot tayyorlash; > turli darajadagi testlarni yechish; > rolli o'yinlar
8.	Talabalar tomonidan kreditlarni olish uchun talablar
	Ushbu fan bo'yicha talabalar bilimni baholash semestr davomida o'quv materiallarini (testlar va yozma ishlar) bajarishga asoslanadi. Dars davomida talabalar 100 ballik tizimda baholanadi. Shundan, talabaning dars mashg'ulotlaridagi ishtiroki, mustaqil ishlar va joriy natijalar uchun 25 ball, oraliq nazorat uchun 25 ball, yakuniy

nazorat uchun 50 ball beriladi.

Talabaning bilimi olgan umumiy ballaridan kelib chiqib, quyidagicha baholanadi:

90-100 ballgacha – “a’lo”

70-89,9 ballgacha – “yaxshi”

60-69,9 ballgacha – “qoniqarli”

0-59,9 ballgacha – “qoniqarsiz”.

TALABALAR BILIMINI BAHOLASH TARTIBI			
Reytingni baholash turlari	Maks. ball	Bajariladigan topshiriqlar	Topshiriqlarni bajarish muddati
joriy nazorat, shundan	25	O‘quv jarayonining jadvali bo‘yicha	
Dars mashg‘ulotlardagi ishtiroki va faolligi	15	fanning xususiyatidan kelib chiqqan holda, seminar, laboratoriya va amaliy mashg‘ulotlarda og‘zaki so‘rov, test o‘tkazish, suhbat, nazorat ishi, kollokvium, keys stadi, kazus yoki vaziyatli topshiriqlar, loyiha, kurs ishi, uy vazifalarini bajarishi	Fanning dars jadvalidagi auditoriya vaqtiga mos holda
Mustaqil ta’lim, shundan	10	talabalar mustaqil ishlarini ikki yo‘nalishda – auditoriyada va auditoriyadan tashqarida tashkil etiladi	
1-mustaqil ish	5	Mustaqil ta’limni baholash topshiriqlarining portfoliosi (taqdimot, testlar, yozma ish variantlari, keys stadilar, masalalar, topshiriqlar va tahliliy jadvallarni bajarish) orqali amalga oshiriladi.	Topshirishning oxirgi muddati: oraliq nazorat boshlanguniga qadar
2-mustaqil ish	5	Loyiha ishi tayyorlash (infografika, slaydlar yoki video-prezentatsiya shaklida) va himoya qilish	Topshirishning oxirgi muddati: oraliq nazoratdan keyingi haftada
Oraliq nazorat	25	Oraliq nazorat ma’ruza darslarida faol ishtiroki, mashg‘ulot daftarlarining yuritilish holatini e’tiborga olish va oraliq nazorat ishining (yozma ish, test, og‘zaki so‘rov, taqdimot yoki loyiha ishi shaklida kichik guruhlarda ishlash) baholanishi orqali amalga oshiriladi.	Akademik o‘quv yili grafigi bo‘yicha
Yakuniy nazorat	50	Yakuniy nazorat semestr yakunida yozma ish, og‘zaki so‘rov yoki test shaklda o‘tkaziladi.	Akademik o‘quv yili grafigi bo‘yicha
Jami	100		

Talabaning semestr davomida fan bo'yicha to'plagan umumiy balli har bir nazorat turidan belgilangan qoidalariga muvofiq quyidagi formula orqali hisoblanadi:

$$YaB = JN + ON + YaN$$

bu yerda: JN – joriy nazorat; ON – oraliq nazorat; YaN – yakuniy nazorat.

Eslatma: Joriy nazorat va oraliq nazorat uchun ajratilgan jami ballar (50 ball) ning kamida 60 foizi (30 ball)ni to'play olmagan talabaga yakuniy nazoratga kirishga ruxsat berilmaydi. Shuningdek, yakuniy nazoratda ishtirok etib, yakuniy nazorat uchun ajratilgan jami ball (50 ball) ning kamida 60 foizi (30 ball)ni to'play olmagan (ya'ni, qoniqarsiz baho olgan) talaba mazkur fan bo'yicha tegishli kreditlarni o'zlashtirmagan hisoblanadi va akademik qarzdor hisoblanadi.

9.	Talabalar bilimini baholash mezonlari
a) 5 baho olish uchun talabaning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:	
> fanning mohiyati va mazmunini to'liq yoritib olish; > fanning mavzularini bayon qilishda ilmiylik va mantiqiylik saqlanib, ilmiy xatolik va chalkashliklarga yo'l qo'ymas; > fan bo'yicha mavzu materiallarining nazariy yoki amaliy ahamiyati haqida aniq tasavvurga ega bo'lsa; > fan doirasida mustaqil erkin fikrlash qobiliyatini namoyon etib olish; > berilgan savollarga aniq va lo'nda javob berib olish; > konspektga puxta tayyorlangan bo'lsa; > mustaqil topshiriqlarni to'liq va aniq bajargan bo'lsa; > barcha amaliy ko'nikma va malakalarni o'zlashtirgan bo'lsa; > nazariy bilimlarni turli vaziyatda qo'llash olish; > tizimli yondashish, uzviylikka amal qilish.	
b) 4 baho olish uchun talabaning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:	
> fanning mohiyati va mazmunini tushungan, fanning mavzularini bayon qilishda ilmiy va mantiqiy chalkashliklarga yo'l qo'ymas; > fanning mazmunini amaliy ahamiyatini tushungan bo'lsa; > fan bo'yicha berilgan vazifa va topshiriqlarni o'quv dasturi doirasida bajarsa; > fan bo'yicha berilgan savollarga to'g'ri javob berib olish; > fan bo'yicha konspektini puxta shakllantirgan bo'lsa; > fan bo'yicha mustaqil topshiriqlarni to'liq bajargan bo'lsa; > barcha amaliy ko'nikma va malakalarni o'zlashtirishga harakat qilgan bo'lsa; > barcha amaliy ko'nikma va malakalarni o'zlashtirishga harakat qilgan bo'lsa.	
d) 3 baho olish uchun talabaning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:	
> fan haqida umumiy tushunchaga ega bo'lsa;	

> fandagi mavzularni tor doirada yoritib, bayon qilishda ayrim chalkashliklarga yo‘l qo‘yilsa;

> fan bo‘yicha mustaqil topshiriqlarni to‘liq bajargan bo‘lsa;

> bayon qilish ravon bo‘lmasa;

> fan bo‘yicha savollarga mujmal va chalkash javoblar olinsa;

> fan bo‘yicha matn puxta shakllantirilmagan bo‘lsa.

e) quyidagi hollarda talabning bilim darajasi qoniqarsiz 2 baho bilan baholanishi mumkin:

> fan bo‘yicha mashg‘ulotlarga tayyorgarlik ko‘rilmagan bo‘lsa;

> fan bo‘yicha mashg‘ulotlarga doir hech qanday tasavvurga ega bo‘lmasa;

> fan bo‘yicha mustaqil topshiriqlarni to‘liq bajarmagan bo‘lsa;

> fan bo‘yicha matnlarni boshqalardan ko‘chirib olganligi sezilib tursa;

> fan bo‘yicha matnda jiddiy xato va chalkashliklarga yo‘l qo‘yilgan bo‘lsa;

> fanga doir berilgan savollarga javob olinmasa; fanni bilmasa.

10. Foydalanilgan adabiyotlar

Asosiy adabiyotlar

1.	Q.To‘xsanov, Sh.Jumayev, Sh.Toxirov. Soliqqa kirish. O‘quv qo‘llanma - T.: «DIADEMA NUR SERVIS», 2025 – 24b b.
2.	To‘xsanov Q.N., Abdusattorova D.B. Soliqqa kirish. Darslik. - T.: «Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi», 2021 - 246 b.
3.	Soliq nazariyasi va tarixi: O‘quv qo‘llanma/Sh.Toshmatov, A.G‘iyosov, S.Giyasov; -T.; “Iqtisod- Moliya”, 2022. – 268 b.
4.	Soliq nazariyasi va tarixi. O‘quv qo‘llanma/I.M.Niyazmetov, S.A.Giyasov, F.A.Fayziyev, R.R.Duschanov -T.: «Chinor fayzi baland». 2022. 340 b.

Qo‘shimcha adabiyotlar

5.	Налоги и налогообложение: учебник и практикум для вузов / ответственные редакторы Г. Б. Поляк, Е. Е. Смирнова. - 6-е изд., перераб. и доп. - Москва : Издательство Юрайт, 2025. - 350 с.
6.	Pasquale Pistone et al. Fundamentals of Taxation. An Introduction to Tax Policy, Tax Law and Tax Administration July 2019. Print book.
7.	Coleman et al, New Zealand Taxation 2020: Principles, Cases and Questions, Thomson Reuters, Wellington NZ.
8.	James C. Young, Annette Nellen, William A. Raabe, William H. Hoffman, David M. Maloney, South-Western Federal Taxation 2024: Individual Income Taxes, 47th Edition, Cengage.

Axborot manbalari

9.	www.lex.uz – O‘zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi
10.	www.imv.uz – O‘zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi rasmiy sayti.
11.	www.stat.uz – O‘zbekiston Respublikasi Milliy Statistika qo‘mitasining rasmiy sayti.
12.	www.soliq.uz – O‘zbekiston Respublikasi Soliq qo‘mitasi rasmiy sayti.

